

Willem Wilmink

*Verzamelde liedjes
en gedichten*

Volgens aanwijzingen van de dichter bijeengebracht
en uitgegeven door W.P. Gerritsen
met medewerking van Lily Hunter

2016 Prometheus Amsterdam

Deze uitgave kwam tot stand met steun van het Prins Bernhard Cultuurfonds, het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds, Stichting Het Fransenfonds en het Dr Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds.

Eerste druk 2004

Zesde druk 2016

© 2004 Erven Willem Wilmink/Wobke Wilmink

© 2004 Voorbericht en Verantwoording W.P. Gerritsen

Omslagontwerp Tessa van der Waals

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 3056 5

Voorbericht

Willem Wilminks dichtelijke werkzaamheid omvat een periode van vijftig jaar. In 1953, zeventien jaar oud, leerling van het Christelijk Lyceum te Almelo, schrijft hij zijn eerste liefdesgedichten in een schoolschrift over. Vijftig jaar later, in het zicht van de dood, viert hij de eerste verjaardag van zijn op 29 juni 2002 geboren kleindochter Joosje met een vrolijk gedicht, getiteld 'Die Knackwurstfürstin, operette in 1 bedrijf'. Dit gedicht, gedateerd 2/3 juni 2003, is het voorlaatste dat hij heeft ingeschreven in het laatste van de reeks schriften waarin hij elk voltooid gedicht placht te noteren. Hierachter is nog een los blad ingeplakt met een kopie van een klein gedicht voor zijn dochter Martine, met de datum 16 juli 2003. Enkele weken later, op 2 augustus 2003, is hij overleden.

Het poëtische oeuvre dat Willem Wilmink in deze halve eeuw tot stand heeft gebracht, is omvangrijk en veelsoortig. Het omvat vele honderden oorspronkelijke gedichten en 'liedjes' – een term waarmee hij gedichten placht aan te duiden die bestemd waren om gezongen te worden. Te midden van het oorspronkelijke werk staan talrijke vertalingen en bewerkingen, zowel van werk van contemporaine dichters als van lyriek uit het verleden. Ook van lange verhalende gedichten, zoals *De reis van Sint Brandaan* en *Beatrijs*, heeft hij berijmde vertalingen gepubliceerd. Ongepubliceerd bleef een deel van de tientallen liedjes die hij schreef voor de vermaarde televisieprogramma's van Het Schrijverscollectief, voor theaterproducties en voor cabaretgroepen als La Pie qui chante, Don Quishocking en Quasimodo. Ongepubliceerd bleef ook het me-

rendeel van de gelegheidsrijmen waarmee hij vrienden en kennissen placht te verblijden of te troosten.

Het bezorgen van een integrale editie van alles wat Willem Wilmink aan poëzie, in de ruimste zin van dit woord, geschreven heeft, zou met een omvangrijk en diepgaand voorbereidend onderzoek van alle gepubliceerde en ongepubliceerde bronnen moeten beginnen. Op een aldus te bereiken, of althans na te streven, compleetheid kan de onderhavige editie, die betrekkelijk kort na het overlijden van de dichter het licht ziet, geen aanspraak maken. Wèl kan de stelling worden verdedigd dat de inhoud van deze editie bij benadering representeert wat de dichter aan het eind van zijn leven voor zich heeft gezien als een adequate editie van zijn verzamelde lyriek.

In de eerste weken van september 2002 heeft Wilmink namelijk een overzicht ontworpen van een editie van wat hij omschreef als zijn 'Verzamelde lyriek + Selectie uit het proza'. Dat hij bij het opstellen van dit plan gedacht heeft aan een postume uitgave van zijn werk, blijkt uit de woorden die hij onder het zojuist geciteerde opschrift heeft toegevoegd: 'adviezen hierover: geen bevelen – er kan naar geloven van het hier genoteerde worden afgeweken!' Op de volgende bladzijden heeft hij de titels opgesomd van de publicaties die hij in de editie van zijn 'Verzamelde lyriek' integraal opgenomen wenste te zien. Een lijst van titels van bij het opstellen van het editieplan recente, nog niet gepubliceerde gedichten besluit het overzicht.

Bij de voorbereiding van de onderhavige editie heeft Wilmink ontwerp als richtsnoer gediend. Gezien de uit allerlei details blijkende zorgvuldigheid waarmee hij zijn plan heeft opgesteld, voelde ik mij als editeur niet gerechtigd aan de door de dichter voor opname in zijn 'Verzamelde lyriek' geselecteerde bundels en afzonderlijke teksten andere, door hem niet genoemde bundels of teksten toe te voegen.

Met één uitzondering. Van de door Wilmink expliciet genoemde mogelijkheid om van zijn ontwerp af te wijken is wèl gebruikgemaakt voor wat betreft zijn poëtische productie tussen september

2002 en zijn overlijden op 2 augustus van het jaar daarna. Het betreft ruim twintig teksten. Een deel van deze in handschrift genoteerde gedichten heeft hij overgetypt en in een alfabetisch geordende klapper ingevoegd. Dit is te interpreteren als een aanwijzing dat hij de betrokken gedichten van blijvende waarde achtte. Deze overgetypte gedichten zijn uiteraard in deze editie opgenomen. De gedichten die alleen in handschrift zijn overgeleverd, zijn voor het grootste deel in de editie opgenomen; alleen enkele typische gelegenheidsrijmen zijn hierbij terzijde gelaten. Wilmincks verzen naar aanleiding van gebeurtenissen in de naaste familiekring zijn echter wél opgenomen.

Uit Wilmincks ontwerp blijkt dat hij alle teksten die hij voor opname in zijn verzamelde gedichten had geselecteerd, nogmaals op zetfouten en andere bij het drukken ingeslopen ongerechtigheden heeft gecontroleerd. In overeenstemming met zijn wensen op dit punt zijn alle teksten in deze editie opgenomen in de laatste door de dichter geautoriseerde versie, ook wat de spelling betreft.

Aan het einde van dit boek is een gedetailleerde Verantwoording van de editie opgenomen. Hierna wordt voor alle bronnen (de verzamelbundels *Verzamelde liedjes en gedichten van vroeger* en *Ernstig genoeg* en de later verschenen afzonderlijke bundels en andere zelfstandige publicaties) vermeld op welke druk de editie berust. Waar nodig worden deze gegevens aangevuld met opmerkingen over editoriale beslissingen. De aantekeningen die de dichter aan veel van zijn publicaties heeft toegevoegd, zijn alle, voorafgegaan door de initialen ww, in de editie opgenomen. De uitgave besluit met een inhoudsopgave en een register van titels en beginregels van alle gedichten.

Ten slotte zijn hier enkele woorden van erkentelijkheid op hun plaats. Dank is verschuldigd aan mevrouw Wobke Wilminck-Klein, die zo vriendelijk is geweest ruimhartig inzage te verlenen in de nagelaten papieren van de dichter. De editie hecht eraan mevrouw drs. Lily Hunter te danken voor haar bekwame en gewetensvolle hulp bij het tot stand brengen van deze editie.

W.P. Gerritsen

Brief van een Verkademeisje

Een heel klein hondje dat Henkie heette
liep wenend langs de Herengracht,
hij had geen baas en ook geen eten,
hij had geen lief dat aan hem dacht.

Dat hele kleine hondje dat Henkie heette,
niemand in de wereld kende hem,
maar hij was dat net aan het vergeten,
toen hij zich doodschrok van een tram.

Men zag het hondje opzij toen springen,
met een plons in de koude gracht,
daar hoorde hij hondjes met vleugeltjes zingen,
tamelijk mooi en tamelijk zacht.

En nog weer een paar dagen later,
of eigenlijk was het al nacht,
zag iemand hem drijven op het water,
l'inconnu de la Looiersgracht.

Soms hoor ik vanuit mijn woonwagen
magere paarden langzaam grazen,
de paarden van de stilte, die
het veld afgrazen

in melancholie.

Het maakt me stil, het maakt me bang,
het voerspelt de ondergang,
we gaan eraan, van lieverlee,
allez, Gaston. Gaston. Allez.

Mijn tante

Mijn tante dateert uit de vorige eeuw,
en dat is te zien aan haar vorm.
Kleedt zich ook in de zomer op ijs en op sneeuw,
op ijs en op sneeuw en op storm.

Zij is een lang leven verpleegster geweest,
en zwoegde en werkte voor drie,
verpleegde de armen van lichaam en geest,
en ook de society.

Zij was een steun voor armen en rijken,
robuust en belangeloos,
soms kan ze zo vreemd de verte inkijken,
precies een oude matroos.

Zij is een vesting tegen het kwaad
en werd nooit door de duivel bekoord.
Als een vaste burcht loopt mijn tante op straat
en geen ruiters reed ooit door de poort.

En altijd als ik mijn tante ontmoet
dan zegt ze: de stad is zo groot,
en de meisjes zijn slecht en jij bent zo goed,
stel je nooit aan verleidingen bloot.

Haar woning is aan het gezicht onttrokken
door een meer dan manshoge heg,
maar de laatste tijd wil haar stem wel eens stokken
en geeft ze bezittingen weg.

Eens komt de dag dat ook tante zal buigen,
dat een stem zegt: tante, ga mee.
Nog lang na die dag zullen vissers getuigen
dat tante toen wandelde over de zee.

Brief van een Verkademeisje

aan Conny Froboess

Bij de arbeidsvitaminen,
die zet Verkade wel eens an,
zeg ik altijd tegen Tine,
nou komt Conny, zeg ik dan.

Soms staan ik 's avonds voor de spiegel
doe 'k mijn ogen hallef dicht,
zet een vinger op me giegel,
en dan heb ik jouw gezicht.

Ik kan goed gek doen in mijn eigen,
ik kan zingen op jouw manier,
kan ik ook geen filmrol krijgen,
ik ben te goed voor dat rotwerk hier.

Ik maak toffies en daar word je
soms zo akelig van en wee,
we hebben allemaal 't zelfde schortje,
en voor een sigaret moet je naar de wc.

Ik heb in de Margriet gelezen
dat rijke mensen net zo goed
ongelukkig kennen wezen,
daar houen ze ons soort maar mee zoet.

Zeg, als je mijn brief nou maar niet gek vindt,
als je 'm tenminste maar helemaal leest,
als je maar niet denkt: verrek, kind,
en verzuip in je toffees.

Conny, ik zal de trein betalen
en ook het stukkie met de boot,
als je me hier maar weg laat halen,
lieve Conny, ik ga hier dood.

Tine heeft je ook geschreven,
ze zegt: de post maakte je antwoord weg,
ze zegt: ze zal je geen antwoord geven,
maar je moet niet geloven wat ze zegt.

Je hoeft me geen rol te schenken, Conny,
hoeft niet, ik wist dat je dat niet deed,
maar je moet eens aan me denken, Conny,
als je Verkade-toffies vreet.

Hun eerste woning

Er waren twee jonge gelieven,
die minden elkander zo teer,
die gingen tezaam ten stadhuize
en werden mevrouw en meneer,
zij kregen een woning op zolder
bij grootvader Piet van der Plas
en waren daarmee in hun nopjes
omdat er zo'n woningnood was.

En als zij daar zoenden en stoeiden
keek opa op grootvaders klok,
daar nam hij zo lustig de tijd op,
ook sloeg hij de maat met zijn stok,
en maakten de jonge gelieven
een uiterst erotisch geluid,
trok opa zich op aan de dakgoot
en lachte hen toe door de ruit.

Dat grootvader zo alle dagen
een blijk van belangstelling gaf,
de jongen die kon het niet schelen,
maar de arme meid knapte af,
haar stem kreeg een ranzige bijklank
haar ogen die kregen iets grauws
totdat ze tenslotte kapot ging
aan opa zijn Blijvend Applaus.

Zij draagt een hoed met rode franje
en daaronder zit een kruik
zij draagt een mantel van oranje
en een sjerp over haar buik,
zij draagt haar hondje in haar handen
en haar zolen zijn van hout,
allemaal om zich niet te branden
aan fall-out,

Atoombom Annie.

Zij heeft haar scheefgezakte leven
in voldoende mate lief
om het nimmer prijs te geven
aan het radio-actief,
toen ik haar onlangs nog eens weerzag
in de gouden morgenstond
toen besprak zij weer de neerslag
met haar hond,

Atoombom Annie.

Annie was van jongs af aan al
een wat zorgelijke natuur,
Annie denkt maar steeds 'we gaan al'
en we gaan pas op de duur,
en het vuurwerk zal gaan knallen
en de klokken zullen slaan,
en dan gaan we met z'n allen
naar de maan,

Atoombom Annie.

A star was born
toen zij hier kwam,
a star was born
in Amsterdam,
want ze kon dansen
en ze zong,
en ze was jong.

Wat ze wilde
was niveau,
wat dat betekende
wist ze niet zo,
maar er was niemand
die het haar vroeg,
en ze was ernstig genoeg.

Gelukkige dagen
van weleer,
dagen van dag op dag
mooi weer,
het licht van de zon
is er sindsdien
een paar jaar ouder uit gaan zien.

Op haar deur
en bij haar raam
nog die affiches
met haar naam,
die komt op de nieuwe
niet meer voor,
zij zelf leeft door.

Men is berekend
op verdriet,
dus vernietigd
heeft het haar niet,
ze heeft nog dezelfde
manier van doen,
alleen haar stem is scheller dan toen.

Het regent het regent tussen de huizen
op iedere straat van de stad,
de kleuren de geuren en alle geluiden
worden lekker kletsnat,
de mensen zijn allemaal blij met de regen,
ze zeggen, 't is groeizaam en fris,
en Mieke, misschien loop jij ook in de regen,
als-ie maar niet te aardig voor je is.

Wat doe je met je voetjes in de regen, Mieke,
voetje rechts voetje links voetje rechts,
met je rok en met je bloesje in de regen, Mieke,
o de regen is zo slecht, wil wat slechts,
op je wangen wil-ie wonen,
speelt voor tranen op je konen,
en gooit zilveren dubbeltjes op je tas,
en opeens staat-ie stil
en je vraagt wat-ie wil,
je moest je schamen, zonder regenjas.

Ik ben jaloers, ben jaloers op de regen,
hij is een echte Don Juan,
als een meisje dat weet, daar kan ze niet tegen,
en de regen weet wat-ie kan,
hij reciteert verliefde gedichten
op miljoen parapluies tegelijk,
en als-ie z'n zin niet krijgt laat-ie het lichten,
en je staat voor de hemel te kijk.

Gare du Nord

Gare du Nord – nu ben ik in Parijs.
De reis was zo fijn. Heel fijn.
Er was een hele lieve dame in de trein.
Ze gaf me een banaan. Een Franse banaan.
En toen ik een keer nieste
sloot die mevrouw het raam.

Ik zoek Madame Teissier.
Ik zie eruit zoals ik schreef: hoed met brede rand,
en een grote witte witte koffer in mijn hand.

Gare du Nord – hier begint Parijs.
Ze zeiden, Gare du Nord is triest. Dat is wel waar.
De minnaars van vannacht pakken hun koffers bij elkaar.
Monsieur, pardon, monsieur. Ik hinder hun gesprek.
Ze zou op me wachten bij een hek.
Hier is geen hek.

Ma_____dame Teissier,
hier is mijn jurk hier is mijn jas hier is mijn hoed met
brede rand,
hier is uw gast met haar witte zware koffer in haar hand.

Gare du Nord – dit is Parijs.
En het is hier zo donker. Het is donker en het waait.
En als ze hier toch rondliep dan had ze toch gezwaaid.
Ik geloof dat die zwarte baardman naar me lacht,
als ik alleen van het perron ga,
word ik meteen verkracht.

Madame Teissier!

Ik heb nog zo geschreven: hoed met brede rand,
en een veel te zware koffer in mijn hand.

Gare du Nord... o Parijs...

En ik had me nog wel op mijn mooist gekleed,
en ik wou dat ik maar thuis was, de mensen zijn hier
wreed,
moet ik dan verhongeren op dit vreselijk station,
zie ik wel ooit het daglicht weer –
ik hield zo van de zon.

Signalement: rond gezicht onder hoed met brede rand
en een veel te zware koffer, misschien in de hand.

Madame Teissier! Me voilà, vous voilez,
de hele familie Teissier!